

TITO, AZ ÁLLAMFÉRFI — A BÉKE, A DEMOKRÁCIA ÉS A SZABADSÁG ÉPÍTŐJE

Nehéz szavakat találni arra, hogy mit is éreznek ezekben az órákban hazánk polgárai. Titótól búcsúzunk, a gazdag örökség felelősségtudatával, mélységes tisztelettel és hálával, amely erősebb a fájdalomnál. Hatalmas munka maradt meg nekünk, amely az ő forradalmi alkotókészségének, államfői bölcsességének, emberi nagyságának pecsétjét viseli magán. Titónak, az embernek, a forradalmárnak, a gondolkodónak és az államférfinak legmaradandóbb hagyatéka munkája, azaz a szocialista Jugoszlávia, amelynek nemzetei és nemzetiségei vele együtt harcolták ki szabadságukat és a jogot, hogy maguk döntsenek munkájukról és életükről. Ez tulajdonképpen az el nem kötelezett és független Jugoszlávia, amelyet a dolgozók és a polgárok széles rétegei alkottak meg, és amelyet a Jugoszláv Kommunista Szövetséggel az élen meg is védenek.

Több mint 40 évig állt Tito elvtárs, mint a proletárforradalom edzett harcosa a jugoszláv kommunisták élén. Egész munkája arról tanúskodik, meunyre tudatában volt a néptömegek azon törekvéseinek, amelyek egész életüket megváltoztatták. A néphez való tartozás érzését népünk ugyanilyen érzéssel viszonzta. Csakis így történhetett meg, hogy vezetésével a Jugoszláv Kommunista Pártja hazánk nemzeteinek és nemzetiségeinek szilárd és egységes magvává tömörült. Újkori történelmünk valamennyi sorsdöntő eseménye és cselekedete azzal az időszakkal esik egybe, amikor a kommunisták Tito vezetésével vállalták a felelősséget a munkásosztály, nemzeteink és nemzetiségeink sorsáért, a haza felszabadításáért és hazánk sokoldalú kulturális és szociális fejlődéséért. A régi világ letűnéséért folytatott eredményes küzdelem kezdeményezője, szervezője és irányítója az a párt volt, amelyet Tito elvtárs épített ki, irányítója, eszmei fejlődésének megfogalmazója és gyakorlati társadalmi tevékenységének megszervezője volt.

Tito elvtárs munkája beleépült a szlovén párt forradalmi útjába és a szlovén munkásmozgalomba. Tito mindig jól ismerte a szlovéniai viszonyokat és Edvard Kardeljlyal, Boris Kidričcsel és más forradalmárokkal

dolgozta ki forradalmi harcunk stratégiáját. Akárcsak az új Jugoszláviáért folyó harc, Tito hozzájárulása éppen olyan jelentős az egyesített Szlovéniáért, a határainkon kívül élő kisebbségeink jogaiért és a szomszédainkkal való jóviszonyért folytatott küzdelemhez. Tito új, forradalmi lendületet adott, amely oly sokban különbözött a dogmatikusságtól és doktrinérségtől, amely a Komintern hatására terjedt el. A Jugoszláv Kommunista Párt negyedik, ljubljanai országos értekezlete és a Szlovén Kommunista Párt tartományi, goričanei értekezlete — amely egy szilárd és világos forradalmi akaratot fejezett ki és konkrét harci utasításokat adott — két jelentős dátuma a Jugoszláv Kommunista Pártnak. Az első megmozdulásában irányította a pártot, amely megalkotta és megerősítette a munkásegységet, és a munkásosztály szociális programja köré tömörítette a tömegeket a demokratikus jogokért és az égető társadalmi kérdések rendezéséért folyó harcában. A második önkritikusan tárgyalta a pártszervezetek felújításának és szilárdításának idejét, azok kapcsolatát a tömegekkel, felmérte bizalmukat a párt iránt az egyre inkább kiéleződő hazai és külföldi szociális és politikai viszonyok közepette. Az akkori pártkáderek példaképe Tito és megalkuvást nem ismerő álláspontjai voltak. Fel tudta fedni a régi Jugoszlávia szociális és politikai viszonyainak valódi okait. Meg tudta határozni a politikai harc stratégiáját, amely harc forradalmi akcióba tömörítette a széles munkás- és paraszttömegek proletariátusát és a haladó szellemű értelmiséget.

Tito Goričanében már határozottan elítélte a szektásságot, és a pártnak a tömegek felé fordulását sürgette. Tito mélységesen aggódott a pártban uralkodó helyzetért, a kommunisták közötti viszonyokért, amelytől sokban függött a további forradalmi harc. Ez fontos volt a sorsdöntő megpróbáltatások idején, amelyekkel a jugoszláv kommunisták pártja szembetalálta magát, a jugoszláv népekkel és nemzetiségekkel együtt a második világháború viharos napjaiban, a faszizmussal való szembeszegüléskor, mely utóbbiról Tito elnök már oly korán megállapította, hogy az emberiség legnagyobb ellensége.

Csak az ilyen, harcra kész, a néppel szorosan összetartó párt volt képes a fasiszta agresszió idején valamennyi népünket a felszabadító háborúba vezetni és győzelemre vinni. E népi harcban jutottak kifejezésre Titónak, a látnoki forradalmárnak az erényei, aki a politikai akciót a néptömegek elpusztíthatatlanságába vetett hitére építette. Nemcsak katonai stratégia és parancsnok volt, de elvtárs is, aki védeni tudta harcostársa életét, és aki személyes példával járt elől a bátorságban. Mindig az embert tartotta szem előtt, akár munkatársairól volt szó, a pártban vagy partizán elvtársairól, a harcban, akár a dolgozókról, akiknek nehézségei és eredményei iránt érdeklődött, akiket buzdított, és akiknek tanácsot adott. Amilyen hű volt az emberekhez, mi is olyan hűségesek maradunk hozzá.

A Jugoszláv nemzetek és nemzetiségek testvérisége és egysége a felszabadító harcban kovácsolódott. Tito elvtárs szüntelenül hangoztatta

e vívmány értékét, amely szerinte a szocialista forradalom legdrágább kincse és egyúttal szavatosság is minden ember, minden nemzet és nemzetiség szabad életéhez és fejlődéséhez. Kitartóan hangoztatta: valamenynyünk közös érdeke, hogy ne engedjük meg a nemzeti türelmetlenség szítását és népeink szétválasztását, hogy szembeszálljunk mindenkivel, aki uralkodni kíván fölöttünk.

Elsősorban Tito érdeme, hogy forradalmunk valamennyi szakaszában sikerült megtalálnunk a körülményeknek megfelelő legjobb megoldást, azokat a megoldásokat, amelyek a valódi tényeken, lehetőségeken, a társadalmi erők viszonyán alapultak, a forradalmi elmélettől és a szocialista vízióktól termékenyültek. Kritikusan és felelősen viszonyultunk minden vívmányunkhoz és megoldási lehetőségünkhöz. Tito elvtárs mindig a folytonos forradalom híve volt, s igyekezett elhárítani az apriorizmus, a doktrinerség és a dogmatikus hatás veszélyét.

A jugoszláv népeknek és nemzetiségeknek a felszabadító háborúban és a népi forradalomban, az újjáépítésben és a szocialista öngazgatás fejlesztésében elért sikerei képeztek szilárd támpontot a dogmatikus, etatista, bürokrata, sztálinista erőkkel szemben. Tito személyisége, tekintélye amelyet a jugoszláv népek és a világ előtt szerzett, mint következetes, becsületes és tántoríthatatlan harcos, sorsdöntően hozzájárult ahhoz, hogy az akkori helyzetet sikeresen felszámoljuk, és a későbbieket is, amelyeknek Jugoszlávia politikai elszigetelése volt a célja.

Mint széles látókörű marxista, gazdag forradalmi tapasztalattal, Tito elvtárs a jugoszláv párt- és államvezetőség azon törekvéseinek serkentője volt, amely gyökeres változásokat eredményezett társadalmunkban. Nem elégedett meg a felszínes értékeléssel, hogy az etatizmus és a bürokratizmus az emberi tulajdonságból és a személyi kultuszból ered. Az ilyen és a társadalom fejlődéséről való hasonló álláspontok nem állják ki a marxista elemzés és kritika próbáját, de a társadalmi gyakorlat is megcáfolja őket.

Tito elvtárs azokban a nehéz napokban, amikor a vezetőségünket és fejlődésünket megtámadták is bízott a szabadságra vágyó tömegek akciójában. Abból a marxista felismerésből indult ki, hogy a dolgozók és a munka felszabadítása tulajdonképpen azok saját ügye. Ez mai szocialista öngazgatású társadalmunk jelenlegi és történelmi nézőpontja. Ez a világ munkásmozgalmának tapasztalata, mi pedig forradalmunk alkotó szellemű kezdeményezései és irányelvi alapján jöttünk rá erre.

Két lényeges meghatározója van a szocialista öngazgatású társadalmi-gazdasági viszonyoknak: az állam és a társadalmi tulajdon, valamint az állam és a párt közötti viszony. A termelőeszközök állami tulajdona ugyanis csak egy bürokrata-etatista rendszerben tekinthető szocialista tulajdonnak. Tito vezetésével mi más útra tértünk. Szocialista öngazgatású társadalmat építünk, mint a munkásosztály és valamennyi dolgozó közvetlen hatalmát a társadalmi tulajdonban levő termelőeszközök felett és a munka alapján. Olyan politikai rendszert építünk, amelyben

nem érvényesíthetők a Kommunista Szövetség államhatalmi törekvései. A Kommunista Szövetség azt a feladatot vállalta, hogy a többi szervezettel és a szubjektív erőkkkel, különösen a Szocialista Szövetséggel, mint a dolgozók legszélesebb frontszervezetével, lehetőséget teremt a dolgozóknak, hogy a haladás és az elmaradottság elleni küzdelemben szerzett tapasztalatuk alapján saját életük urává váljanak. Mindennek a védelme az ő elidegeníthetetlen joguk és kötelességük.

Tito elvtárs társadalmunk fejlődésének egész útján erősítette a forradalom folyamatosságát: a pártnak a munkástömegekkel való kapcsolatától kezdve egészen a munkások közvetlen hatalmáig. Az úton, amelyen követtük, számos bürokrata-etatista, unitarista, nacionalista, liberalista és más ellenállást kellett legyőznünk. Tito határozottságával és energiájával a dolgozók és a munkástömegek valamennyi összecsapásban győzedelmeskedtek. Ezzel Tito egyénisége, amely beleszövődött a Kommunista Szövetség, a jugoszláv népek és nemzetiségek munkásosztályának forradalmi akciójába, az emberiség tartós, univerzális tulajdonává vált. Ebben a munkában, a társadalmunk sokoldalú anyagi és szellemi előrehaladásáért való törekvésben, országunk függetlenségében, a szocialista öngazgatású viszonyokban, az alkotói lehetőségben, amelyben az ember valóban a saját boldogságának a kovácsa, ebben van szocialista öngazgatásunk és az el nem kötelezett Jugoszlávia jövője. Szavattosság minderre dolgozó népünk, ifjú nemzedékeink, amelyek Tito szocialista öngazgatású Jugoszláviájában születtek és nevelkedtek.

Tito elvtárs nemcsak a miénk, de az egész szabadságszerető és békeszerető emberiségé is. Oda tartozik antifasiszta harcunkkal, a szocializmusba vezető önálló útért folytatott harccal; a dolgozók közvetlen demokráciájának építésével; oda tartozik a világbékéért, a valamennyi nép politikai és gazdasági egyenjogúságáért vívott harccal; a világnak a tömbökre osztása elleni küzdelmével; az elnemkötelezettségért vívott harccal stb. Tito elgondolása, hogy habár Jugoszlávia kis ország, szocialista öngazgatású demokráciánk, erkölcsünk és egységünk mégis erős várrá teszi. Mert noha hazánk anyagi szempontból nem sokat jelent, annál értékesebb erkölcsi és politikai példája, amely a politikai, gazdasági és kulturális alárendeltség világából az együttműködés, a megértés és az egyenlőség világába mutat és vezet.

Túl sok a Tito által elvégzett munka, hogy egyetlen, megrázó pillanatban idézhetnénk, részleteiben felmérhetnénk az emberiség fejlődéséhez való hozzájárulását. Szavak helyett itt a tettek beszélnek, amelyek tartósan beépültek szocialista öngazgatásunk rendszerébe és életünkbe.

Mélységes fájdalommal tudjuk, hogy Tito elvtás nem jön többé Szlovéniába, amelyet gyermekkorától óta ismert, és ahol oly szívesen tartózkodott mind a népfelszabadító háborúban, mind a felszabadulás után. A szlovén nép mindenütt tanújelét adta Tito iránti szeretetének és tiszteletének. Tudtuk, hogy velünk van, akárcsak Jugoszlávia minden nemzetével és nemzetiségével. Többé nem jön, hogy munkaeredményeinknek

örüljön, nem jön, hogy új elgondolásokat kovácsoljunk, amelyeket mindig világos és mindenki számára érthető szavakkal fejezett ki. De ebből az érzésből is értékes tudat fakad:

Nem volt olyan találkozásunk Titóval, amely örök időkre emlékeztünkbe ne vésődött volna. Nincs hazánkban olyan talpalatnyi földje, ahol az előrehaladás ne tanúskodna forradalmunk és Tito nagyságáról, mint forradalmunk hatalmas, fáradhatatlan erejéről. Mindenütt ebben a szlovén hazában megmarad a reá való emlékezés.

Kimondhatatlan a fájdalom, amelyet forradalmunk legnagyobb emberének elvesztése fölött érzünk. De Tito egész életével és munkájával azt a forradalmi üzenetet hagyja ránk, amely valamennyiünket arra kötelez, hogy tovább haladjunk Tito Jugoszláviájának szocialista öngazgatású és el nem kötelezett útján. Ezért a búcsú perceiben is újra megfogadjuk: sohasem térünk le Tito útjáról.

Tito élete befejeződött, de megmaradt a szocialista, öngazgatású, el nem kötelezett titói Jugoszlávia; megmaradnak az emberek, akik szilárdak és eltökéltek abban, hogy megvédik mindazt, amit ugyancsak egyseges és szilárd akarattal építettek.

Köszönet és dicsőség a nagy embernek, a kommunistának, a stratégának, a forradalmárnak és az államférfinak, dicsőség a hős Titónak!

France Popit, a Szlovén Kommunista Szövetség Központi Bizottsága Elnöksége elnöke a Szlovén SZK szerveinek és szervezeteinek gyűlésén mondott beszéde. Ljubljana, 1980. május 7.

Fordította: *Báti Koncz Zsuzsanna*